

Sini Korpela
Suomen ympäristökeskus, hankinta- ja lakiasiat

10.7.2026

SYKE/2026/1191

Julkinen

Ympäristöministeriö
Kirjaamo
Osoite
Postinumero ja postitoimipaikka

Viite:

Asia: Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta

Syken lausunto koskien hallituksen esitystä laiksi jätelain muuttamisesta

Valmisteluun Sykessä osallistuneet: Hanna Salmenperä, Petrus Kautto, Sini Korpela

Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on parantaa jätetoimialan kilpailuneutraliteettia eli tasavertaisia kilpailuolosuhteita julkisten ja yksityisten toimijoiden välillä sekä avata markkinoita rajoittamalla kunnan jäteyhtiöiden toimintaa kilpailluilla markkinoilla.

Säännösmuutosten tavoitteena on lisätä markkinapuutteen todentamisen luotettavuutta, parantaa menettelyn läpinäkyvyyttä ja tehostaa toiminnan valvontaa sen varmistamiseksi, ettei toissijaisen vastuun palveluita tarjottaisi silloin, kun markkinoilta on löydettävissä markkinaehtoista jätehuoltopalvelua. Samalla tavoitteena on varmistaa toissijaisten jätehuoltopalveluiden saatavuus silloin, kun markkinaehtoista palvelua ei ole saatavilla.

Tavoitteena on parantaa yksityisten jätehuoltoalan yritysten toimintaedellytyksiä säätämällä kunnalle velvollisuus hankkia jätteenkuljetuspalvelut kilpailuttamalla poikkeustilanteita lukuun ottamatta.

Ulosmyyntirajaa koskevan ehdotuksen tavoitteena on rajoittaa kuntien jäteyhtiöiden toimintaa kilpailluilla markkinoilla, avata markkinoita jätetoimialalla ja luoda lisää valinnanvaraa jätehuoltopalveluja tarvitseville yrityksille. Tarkoituksena on tiukentaa kuntien jäteyhtiöiden ulosmyyntirajaa selvästi nykyisestä hallitusohjelman kirjaus ja EUT:n ratkaisu huomioon ottaen.

Jätetoimialalla toimivien sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevan poikkeuksen perusteella kuntien jäteyhtiöt eivät joutuisi muuttamaan nykyistä omistusrakennettaan.

Syken lausunto pykäläkohdittain:

33 § Kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu

Ehdotuksen mukaan jätteen haltijan on perusteltava Materiaalitorissa saamien tarjousten hylkääminen. Lisäksi kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun sopimuksen on vastattava olennaisilta osin Materiaalitorissa julkaistua tarjouspyyntöä. Kunnalle tulee velvollisuus raportoida vuosittain Materiaalitoriin tiedot palvelun arvosta, käyttäjämääristä ja jätemääristä. Tarkoituksena on varmistaa, että kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua (TSV) käytetään vain todellisissa markkinapuutetilanteissa.

Syke kannattaa uudistuksia. Ne edesauttavat Syken käsityksen mukaan sitä, että tavoitteena ollut palvelun käyttäminen vain todellisissa markkinapuutetilanteissa saavutetaan. Lisäksi uudistukset selkeyttävät materiaalitorin käyttämisen merkitystä ja tarkentavat materiaalitorin käyttämisen perimmäisiä ja lisäävät läpinäkyvyyttä palvelun käyttämisessä. Ehdotettu annettujen tarjousten hylkäämissyiden perusteluvelvollisuus edesauttaisi jätelakia valvovan viranomaisen mahdollisuutta arvioida hylkäämisen asianmukaisuutta.

36 § Kunnan järjestämä jätteenkuljetus

Esityksen mukaan kunnan on hankittava jätteenkuljetuspalvelut pääsääntöisesti kilpailuttamalla. Poikkeaminen on mahdollista vain erityisen painavasta syystä ja enintään viideksi vuodeksi. Hankinnat on suunniteltava ja jaettava osiin siten, että myös pienemmillä yrityksillä on mahdollisuus osallistua kilpailutuksiin.

Syke kannattaa esitystä siltä osin, että se lisää Syken käsityksen mukaan kilpailua ja edesauttaa sitä, että myös pienet ja keskisuuret yritykset pääsevät paremmin mukaan toimialan toimituksiin. Kuitenkin Syken näkemyksen mukaan olisi hyvä mahdollistaa, että kunta voisi toteuttaa palvelut myös omana työnään.

44 § Kirjanpito jätehuoltopalvelusta ja kuljettajan tiedonantovelvollisuus

Esityksen mukaan toissijaista jätehuoltopalvelua koskeva liikevaihto ja taloudellinen tulos on erotettava kirjanpidossa muusta toiminnasta. Palvelusta on laadittava tilikausittain erilliset laskelmat.

Syken mielestä esitykset ovat perusteltuja ja edesauttavat sitä, että tavoitteena ollut palvelun läpinäkyvyys ja valvottavuus lisääntyy.

78 § Kunnan jätemaksu

Esityksessä esitetään, että toissijaisen jätehuoltopalvelun jätemaksun tulee sisältää kohtuullinen tuotto toimintaan sitoutuneelle pääomalle. Maksun tulee kattaa myös palvelun järjestämisestä aiheutuvat kustannukset. Jätemaksuilla kerätty tuotto on käytettävä jätehuoltopalveluiden ylläpitämiseen ja kehittämiseen, ei omistajille jaettavaan voittoon.

Esitys vaikuttaa Sykestä perustellulta, koska tällöin hinta olisi rakennettu samojen periaatteiden mukaisesti kuin markkinaehtoisesti tarjotuissa palveluissa ja edistäisi osaltaan kilpailuneutraliteetin toteutumista jätemarkkinoilla.

124 § Tarkastukset ja valvontasuunnitelmat

Esityksessä esitetään, että valvontaviranomaisen on tarkastettava määräajoin kunnan tai sen yhtiön tarjoama toissijainen jätehuoltopalvelu. Valvontaa varten on laadittava erillinen

valvontasuunnitelma. Tarkoituksena on tehostaa sääntelyn noudattamisen seurantaa. Tämä vaikuttaa Sykestä perustellulta.

145 a § Sidos- ja hankintayksiköitä koskevat erityiset säännökset

Esityksen mukaan kunnan jätehuollon sidosyksiköiden ulosmyyntiraja alennetaan 10 prosentista 5 prosenttiin kolmen vuoden siirtymäajan jälkeen (1.1.2030 alkaen). Jätealalla ei sovelleta hankintalain 500 000 euron ulosmyyntirajaa. Jätealan sidosyksiköille säädetään myös poikkeus hankintalaissa ehdotetusta 10 prosentin vähimmäisomistusvaatimuksesta. Tavoitteena on rajoittaa kuntien jäteyhtiöiden markkinaehtoista toimintaa ja vahvistaa kilpailuneutraliteettia.

Syken käsityksen mukaan tämä on merkittävä jätehuollon markkinoihin mutta myös kuntavastuulliseen jätehuoltoon vaikuttava muutosehdotus. Syke kannattaa lakiehdotuksen 145 a §:ssä ehdotettua poikkeamista hankintalain 15 §:n 1 mom. osalta siltä osin, että kunnan jätehuollon toimialalla toimiviin sidosyksiköihin ei sovellettaisi 10 prosentin vähimmäisomistusvaatimusta. Mikäli lakiehdotus ja poikkeamismahdollisuus ei toteutuisi, on odotettavissa, että kunnalliset jäteyhtiöt pilkkoutuvat pienemmiksi ja alueellisesti hajanaisemmiksi kokonaisuuksiksi (Owalgroupp, 2026). Tämä saattaisi lisätä yhdyskuntajätteen keräyksen negatiivisia ympäristövaikutuksia, sen lisäksi että johtaisi kustannustehottomuuteen ja jätemaksujen kasvuun. Keskitetysti ja tehokkaasti kilpailutetut alueet, jotka on suunniteltu myös maantieteellisesti siten että keräys muodostaa kestävyuden kannalta perustellun kokonaisuuden, takaavat jätteenkeräyksen ilmastopäästöjen paremman hallinnan.

Lisäksi yhdyskuntajätehuoltoa ja erityisesti asumisen jätteen keräystä ja käsittelyä on vuosikymmenet strategisesti viitoitettu suuntaan, jossa toimintaa pyöritetään kuntien yhteistyönä. Tämä on taannut korkeampaa osaamista jätehuollossa, kustannustehokkaita ja ympäristövaikutuksiltaan kestävämpiä ratkaisuja mutta myös kokonaisvaltaista otetta koko kuntavastuullisen jätehuollon organisointiin. Lakiehdotus poikkeuksesta 10%:n vähimmäisomistusosuuteen turvaisi tätä pitkään rakennettua perustaa.

Syke esittää kuitenkin huolensa lakiehdotuksen arvioiduista ympäristövaikutuksista jäljempänä kohdassa "Huomiot ehdotusten pääasiallisten vaikutusten tarkastelusta" tarkemmin selostetulla tavalla.

Huomiot ehdotusten pääasiallisten vaikutusten tarkastelusta

Syke esittää huolensa lakiehdotuksen arvioiduista ympäristövaikutuksista ja nostaa esille Owalgrouppin tekemän vaikutusarvioinnin esiintuomia seikkoja. Arvion mukaan lakiehdotuksen vaikutukset yhdyskuntajätteen kierrätysasteeseen ovat epävarmoja, koska ei ole tutkimukseen perustuvaa näyttöä siitä, että palvelun tuottajan omistuspohja (julkinen tai yksityinen) selittäisi kierrätysasteen tasoa. Lisäksi selvitys toteaa, että on odotettavissa, että jätteen kuljetusmatkat ja niistä aiheutuvat päästöt todennäköisesti kasvavat lakiehdotuksen myötä.

Syke viittaa lausunnossaan Owalgrouppin tekemään vaikutusarvioon:

https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/df82d063-1771-40a5-b93d-b63f1eb84f7c/4de13004-629c-4824-b81e-93c10f932277/KIRJE_20260520133611.PDF

Lisäksi Syke toteaa, että Syken mielestä Owalgrouppissa teetetystä vaikutusarvioinnista nostetaan esiin oleellisia seikkoja ja epävarmuuksia, mutta siinä ei kuitenkaan kiinnitetä huomiota kansallisesti laaditun sääntelyn ja siihen vuosien varrella tehtyjen muutosten toimijoille ja kiertotalouden kehitykselle aiheuttamaan sääntelytaakkaan.

Hallituksen esityksessä tätä sivutaan toteamalla ” Viime vuosikymmenen aikana on toteutettu useita jätelainsäädännön muutoksia, joilla on muun muassa rajattu kunnan jätehuoltovastuuta, muutettu kuntien jäteyhtiöiden markkinaehtoisen toiminnan laajuutta, tiukennettu erilliskeräysvelvoitteita ja rajattu mahdollisuuksia kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetusjärjestelmän käyttöön. Lyhyin väliajoin toistuneet samoihin toimijoihin kohdistuneet muutokset hankaloittavat vaikuttavuuden ja vaikutusten arviointia, koska eri muutosten aiheuttamien vaikutusten erottaminen toisistaan ja niiden merkittävyyden arvioiminen on vaikeaa. Säännösten toistuvat muutokset heikentävät sekä kuntien että jätehuoltoalan yritysten mahdollisuuksia suunnitella toimintaansa pidemmällä aikavälillä sekä vaikeuttavat yhteistyötä julkisten ja yksityisten toimijoiden välillä. Osa viime vuosina toteutetuista lainsäädäntömuutoksista ei myöskään välttämättä vielä näy täysimääräisesti vaikutuksiltaan, mikä osaltaan vaikeuttaa vaikutusarvion laatimista.”

Syke kiinnittää huomiota siihen, että innovaatiotutkimuksen perusteella toimintaympäristön heikko ennakoitavuus on keskeinen innovaatiotoiminnan kannusteita vähentävä tekijä. Samalla jatkuva muutoksiin perehtyminen ja toiminnan sopeuttaminen aiheuttaa kustannuksia niin yksityisille kuin julkisille toimijoille. Kun jätealan pääosin EU-perusteinen sääntely on muutenkin varsin runsasta ja monimutkaista, olisi tärkeää kiinnittää huomiota siihen, että tilannetta ei kannattaisi kotimaisella lisäsääntelyllä ja sen jatkuvalla muuttamisella entisestään monimutkaistaa.

Huomiot muita toteuttamisvaihtoehtoja koskevasta tarkastelusta

-

Huomiot suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä koskevasta jaksosta

-

Muuta huomioitavaa

-

Pääjohtajan sijaisena, Yksikön johtaja

Kari Lahti

Johtava juristi

Sini Korpela

Liitteet
Jakelu
Tiedoksi

Asiakirja: SYKE/2026/1191-2 Syken lausunto koskien hallituksen esitystä jätelain muuttamisesta

Seuraavat henkilöt (organisaationimen mukaisessa aakkosjärjestyksessä) ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti. / Följande personer (i bokstavsordning efter organisationens namn) har undertecknat detta dokument elektroniskt. / This document has been electronically signed by the following persons (in alphabetical order according to their organization's name):

Kari Lahti, Suomen ympäristökeskus, digipalvelut
Sini Korpela, Suomen ympäristökeskus, hankinta- ja lakiasiat

